

CEVZAKİ

(الجوزقي)

Ebû Bekr Muhammed
b. Abdillâh b. Muhammed
eş-Şeybânî el-Horasânî
(ö. 388/998)

Muhaddis.

306'da (918) Nişâbur'a bağlı Cevzak köyünde doğdu. Dayısı muhaddis Ebû İshak İbrâhim b. Muhammed el-Müzekkî ile birlikte Mekke, Bağdat, Hemedan, Serahs ve Rey gibi şehirlere ilim tahsili için yolculuklar yaptı. Degûlî, İbn Adî, İbnü's-Şarkî gibi muhaddislerden ders aldı. Bu seyahatleri sırasında ayrıca muhaddis ve mutasavvıf Ebû Saîd İbnü'l-Arâbî ile dil âlimi İsmâil es-Saffâr'dan faydalandı. Hâkim en-Nisâbü'rî ve Ebû't-Tayyib et-Taberî gibi âlimler de kendisinden rivayette bulundular. Değerli eserler yazmış olmasına rağmen Cevzakî hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklarda onun, "Hadis öğrenmek için 100.000 dirhem harcadım, fakat onunla bir dirhem kazanmadım" dediği nakledilmektedir. Cevzakî 20 Şevval 388'de (15 Ekim 998) Nişâbur'da vefat etmiştir.

Eserleri. 1. *Kitâbü'l-Cem' beyne's-Şahîhayn. Kitâbü's-Şahîh mine'l-ağbâr* adıyla da anılan eser, Buhârî ile Müslim'in *el-Câmi'u's-şahîh*'lerindeki hadisleri bir araya toplamak maksadıyla yapılan çalışmaların ilki olarak bilinmektedir. Bir nüshası Rabat'ta Evkaf Kütüphanesi'nde (nr. 118) bulunmaktadır. Diğer bir nüshası da Dârü'l-kütübü'l-Misriyye'dedir (nr. 20.075 b). 2. *el-Müsne-dü's-şahîh 'alâ Kitâbi Müslim*. Müslim'in *el-Câmi'u's-şahîh*'i üzerinde yapılan *müstahrec** çalışmalarından biri olan eserin günümüze kadar gelip gelmediği bilinmemektedir. Kâtib Çelebi, bu eserin Ebû Avâne el-İsferâyînî tarafından ihtisar edildiğini söylemektedir (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1685). 3. *el-Müttefiğ ve'l-mütterik*. Hem kendilerinin hem de babalarının veya aynı zamanda dedelerinin ismi, lakabı ve nisbesi yazılış ve okunuş bakımından aynı olan şahıslara dair oldukça hacimli meşhur bir eserdir. Müellifin aynı konuda daha az hacimli bir başka eseri de bulunduğu kaydedilmektedir. Her iki çalışmanın da günümüze geldiği bilinmemekle beraber bu eserin Hatîb el-Bağdâdî'nin aynı adlı eserine kaynaklık ettiği anlaşılmaktadır. Kâtib

Çelebi'nin bu eseri *el-Müttefiğ fî fûrû'îl-Hanefiyye* adıyla zikretmesi (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1585) bir hata eseri olmalıdır.

Cevzakî'nin bunlardan başka Şâfiî'nin *er-Risâle*'sini şerhettiği, ayrıca *el-Erba'ûn* adlı bir eser yazdığı kaynaklarda zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, I, 309; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ**, XVI, 493-495; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, III, 1013-1014; Sübkî, *Tabakât*, III, 184; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 365-366; Yakût, *Mu'cemü'l-büldân*, II, 169; Safedî, *el-Vâfî*, III, 316; İsnevî, *Tabakâtü's-Sâfi'iyye*, I, 353-354; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire* (Popper), IV, 199; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 401; *Keşfü'z-zunûn*, I, 53, 557, 599, 873; II, 1585, 1685; *Hedîyyetü'l-ârifîn*, II, 56; *Tecrid Tercemesi*, I, 262; Sezgin, *GAS*, I, 211; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, 27, 102, 115; Kehâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, X, 240; Ziriklî, *el-A'lam* (Fethullah), VI, 226.

İSMAIL L. ÇAKAN

CEVZEHER

(الجوزهر)

Klasik İslâm kaynaklarında
ayın yörüngesiyle
tutulma düzlemi ara kesitini belirten
astronomi terimi.

Kelimenin etimolojisi hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Farsça *gevzeher* kelimesinin Arapçalaşmış şekli olan Cevzeherin aslı Hârizmî'ye göre Farsça *kûz* (aslî küj) ile *çihrden* oluşan ve "ceviz şeklinde" (yuvarlak, kavisli, kambur) anlamına gelen *kûzçihr* (gavzçihr) kelimesidir. Hârizmî, kelimenin aslının "küre şeklinde" anlamına gelen *gûyçihr* olduğu görüşünü zayıf bulmaktadır (*Mefâtihü'l-ûlûm*, s. 128). Cevzeherin Zend dilinde (eski Farsça) "boğa tohumu" anlamını taşıyan *gao-cithradan* (Pehlevîce'de *goçihr*, bugünkü Farsça'da *gevzeher*) gelmiş olduğu daha kuvvetli bir ihtimal olarak kabul edilmektedir; nitekim bu terim Avesta'da ayın bir sıfatı olarak geçmektedir (*EI*² [İng.], I, 502).

İslâm astronomi ve astroloji literatüründe cevzeher, ayın yörüngesiyle tutulma düzlemi (dâiretü'l-husûf) ara kesitini ifade eden teknik bir terimdir. Ay dünya çevresindeki yörüngede dolanırken tutulma düzlemini kestiği çap karşısı iki noktaya "iki düğüm" (el-ukdeteyn) denir. Ayın tutulma düzlemine çıktığı noktaya "çıkma düğümü" veya "baş" (re'sü'l-cev-

zeher = yılanın başı), tutulma düzleminin altına geçtiği noktaya "inme düğümü" veya "kuyruk" (zenebü'l-cevzeher = yılanın kuyruğu) ve her ikisine birden de "el-cevzehrânî" denilmektedir. Ayrıca İslâm astronomi literatüründe yukarıda tarif edilen noktalara, cevzeher yerine "ejderha" anlamına gelen *et-tinnîn* terimi kullanılarak "re'sü't-tinnîn" (ejderhanın başı) ve "zenebü't-tinnîn" (ejderhanın kuyruğu) adları da verilmiştir.

Güneş ve yer tutulma düzlemini tamamladıkları için ay ve güneş tutulmaları, ayın çıkma ve inme düğüm noktaları yakınında bulunduğu zaman gerçekleşir. Çünkü bu durumlarda her üç gök cismi aynı doğrultuda sıralanırlar.

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf*, I, 202, 510; Muhammed b. Ahmed el-Hârizmî, *Mefâtihü'l-ûlûm*, Kahire 1342, s. 128; W. Hartner, "The Pseudoplanetary Nodes of the Moon's Orbit in Hindu and Islamic Iconographies", *AI*, V/2 (1938), s. 113-154; a.mlf., "Djawzahar", *EI*² (İng.), II, 501-502; E. Kühnel, "Drachenportable", *Zeitschrift für Kunstwissenschaft*, IV-1/2, Berlin 1950; TA, X, 275; H. Suter, "Cevzeher", *IA*, III, 127-128; Dihhudâ, *Luğatnâme*, X, 153.

MUAMMER DİZER

CEYB-i HÜMAYUN

(جيب همايون)

Osmanlılar'da doğrudan padişahın şahsî kullanımına ayrılan para ve buradan yapılan harcamaları ifade eden bir tabir.

Kaynaklarda "ceyb-i hümâyun akçesi, cep akçesi, ceyb-i hümâyun harçlığı, aylık-ı ceyb-i hümâyun, ceyb-i hümâyun dairesi" gibi değişik şekillerde geçmekte olup padişaha ait gelirleri ve bunlardan yaptığı harcamaları ifade etmektedir. Osmanlılar'da devlet gelirlerinin tamamı padişaha ait olmakla birlikte bunun bir kısmı *dirlik** olarak dağıtılmış ve artan kısmı da hâss-ı hümâyun hâsılı olarak devlet hazinesine aktarılmıştır. Bu gelirlerden, kullanımı sadrazam ve defterdara bırakılan ve devletin harcamalarına ayrılan meblağlar, sarayın dış bahçesindeki dış hazinede saklanırdı. Dış hazinenin bazı gelir kaynakları ise sarayın iç bahçesinde bulunan ve bundan dolayı iç hazine diye anılan hazineye aktarılır ve bu meblağların sarfı padişahın iradesine bırakılırdı. Padişah bunların bir bölümünü bugün amme masrafları denen harcamalara tahsis ede-

bildiği gibi şahsî masraflarına da ayırabilirdi. Bazan gizli ödenek şeklinde kullanılabilen bu gelirler zaman zaman dış hazineye, defterdar ve sadrazamın tasarrufuna verilebilirdi. Sonuncu durumda bunlar tahsis edilen meblağları iade etmek zorundaydılar. Bu haliyle de iç hazine fonları bir çeşit hazine kredisi mahiyetini taşırdı. Bunların dışında tamamıyla padişahın şahsî masraflarını karşılamak üzere "ceyb-i hümâyün akçesi" adı verilen gelirler vardı. Bunun tipik bir örneğini, "Mısır hazinesi" veya "Mısır irsâliyesi" denilen, bu eyaletten gönderilen yıllık vergiler teşkil ediyordu. Mısır irsâliyesi devlet hazinesi durumundaki dış hazineye gelir olarak girer, sonra iç hazineye aktarılıp muhasebeye gider kısmına kaydedilirdi. XVII. yüzyılın sonlarından itibaren Mısır valileri, Mısır irsâliyesinden ayrı olarak bir de "ceyb-i hümâyün harçlığı" adı altında 5000 "mâmul hasene" (altın sikke) göndermeye başladılar.

Padişah devlet masraflarını, ayrıca şahsî giderlerini karşılamak için sadece iç hazine kaynaklarını değil dış hazine kaynaklarını da kullanırdı. Bir bakıma şahsî giderleri durumunda olan saray mutfak

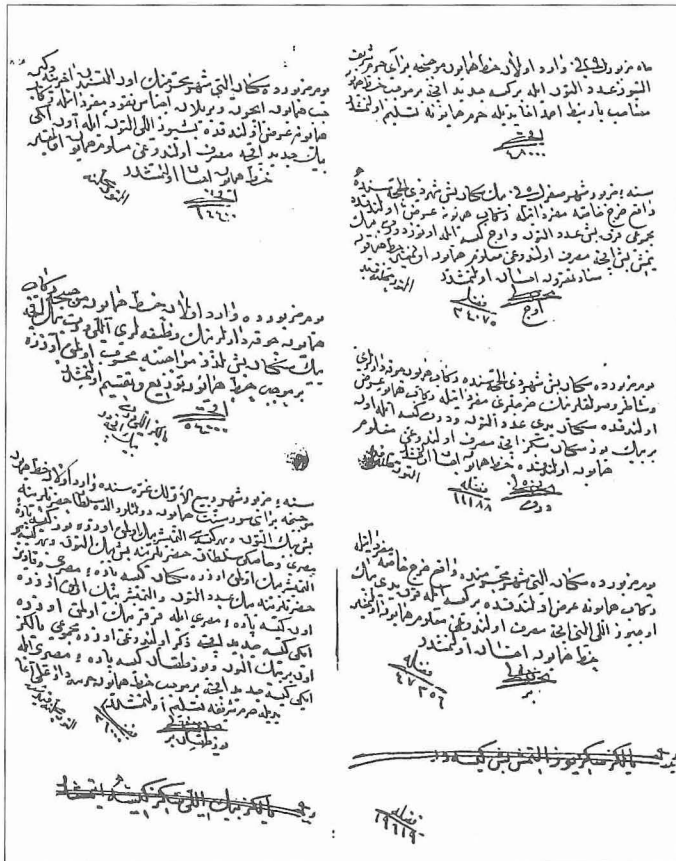
ğı harcamaları, saraylıların aylıkları, saraya bağlı özel imalâthanelerin masrafları genel bütçeden karşılanır ve bunlar masraf bütçelerinin "teslimat" fasıllarına kaydedilirdi. Bu fasılda, bizzat padişaha ve XVII. yüzyılın sonlarıyla XVIII. yüzyılın başında hanım sultanlara ayrılan meblağlarla saray mutfak emini ile İstanbul harc-ı hâssa emini ve şehremini gibi kişilere teslim edilen meblağlar yer alırdı. Padişahın kendisine ve harem mensuplarına verilen paralar, 1104-1108 (1693-1697) bütçelerinde "harçlık-ı harem-i hümâyün", daha sonraki bütçelerde ise "berâ-yı ceyb-i hümâyün", "harçlık-ı ceyb-i hümâyün" ve "aylık-ı ceyb-i hümâyün" diye gösterilmiştir. Padişahın yaptığı in'âm*lar ve dağıttığı sadakalar kendi özel iç hazinesinden karşılanabilirdi gibi dış hazine ve devlet bütçelerinden de verilebilirdi. Bu gibi masraflar devlet bütçelerinin "in'âmat ve tassaddukat" masraf fasıllarında yer alırdı.

Osmanlı maliyesinde padişahın tasarrufunda olan iç hazine kaynaklarının özel bir kısmını teşkil eden ceyb-i hümâyün harçlığı, ayrıca "ceyb-i hümâyün akçesi" diye tasrih edilen meblağları ve iç hazine masraf hesaplarında bu isimle yapı-

lan harcamaları da ifade etmekteydi. İç hazineden karşılanan diğer bazı özel giderler "harc-ı hâssa" adıyla kaydediliyordu. Öteki masraflar için özel bir isim kullanılmamakla beraber sadrazamın dileği üzerine dış hazineye transfer edilen fonlar "hazine kredisi" niteliğini taşımaktaydı.

Padişah iç hazineden çıkan meblağların "tesellüm temessükleri"ni, parmağındaki mühr-i hümâyün niyetiyle kullanılan yüzüğün zümrüt taşıyla mühürlendi. İç hazine masraf rûznâmçelerinde, dökümü ceyb-i hümâyün veya harc-ı hâssa defterlerinde bulunan aylık masrafları, masrafların yapıldığı ayın bir sonraki ay hesaplarında toplu bir rakam olarak gösterilirdi. Nitekim 954-955 (1547-1548) malî yılına ait bütçede aynı fasılda 800.000'i nakit, 260.000 akçelik kısmı da külçe altın olmak üzere ceyb-i hümâyün olarak tahsis edilen 1.060.000 akçe, aylık, iki aylık, üç aylık harcamalar halinde verilmiştir. 974-975 (1567-1568) bütçesinde ise "teslimat" faslında padişaha teslim edilen meblağın 31.466.314 akçe olduğu belirtilmektedir. Ancak bunun ne kadarının ceyb-i hümâyün olduğu kaydedilmemiştir. Bununla beraber 1072 (1661-62) yılı bütçesinden Enderun hazinesine aktarılan 2.180.000 akçenin 480.000 akçesi, 40.000 akçe hesabıyla ceyb-i hümâyün aylığı olarak ödenmiştir. Kalan bölümden 80.000 akçesi de iki bayram için "ıydiyye" sayılmıştır. Yine 1079-1080 (1669-1670) bütçesinde de harçlık-ı ceyb-i hümâyün ve ıydiyye olarak 3.080.000 akçe ayrılmış, fakat buna daha sonra 1.500.000 akçe olan Dubrovnik cizyesi de eklenmiştir. 1099 (1687-88) ve 1102 (1690-91) bütçeleri de aynı şekilde düzenlenmiştir.

Kanûnî Sultan Süleyman devrinde 933-934 (1527-1528) bütçesinde "teslimat" faslında Mısır hazinesi dışında 3.476.452 akçe kaydedilmiştir. 1088-1098 (1677-1687) yıllarına ait Enderun gelir defterlerinde ise ceyb-i hümâyün faslında sadece Mısır valileri tarafından gönderilen 5000 altın bulunuyordu. I. Ahmed Selânik, Badracık ve İzmir has*larını ceyb-i hümâyün harçlığı olarak tahsis ettirmiştir (TSMA, nr. E 9287/29). II. Osman da bunun için Şeyhülislâm Mehmed Efendi'nin arpalığı olan Yanya'da Kotor Pazarı vb.nin 73.729 akçelik gelirini ayırtmıştı (TSMA, nr. E 9287/53). Ayrıca dış hazineden de 50.000 akçelik meblağlar

Ceyb-i hümâyün için 1085-1086'da (1674-1675) verilen tahsilsata dair tezkiye kayıtları (TSMA, nr. D 1057)

alır ve tükendikçe yenisini isterdi (TSMA, nr. D 73).

XVIII. yüzyılda vâlide sultan ve haseki sultandan altıncı kadına kadar harem mensuplarının ceyb-i hümayun harçlıkları, İstanbul Darphânesi hâsılından (darbedilen paranın darp hakkı ile hazineye ait madenlerin maden fiyatıyla para olarak değerinin farkından oluşan meblağ) verildi. Bu paradan artan kısım Enderun hazinesine gelir olarak kaydedilirdi. Kaynaklardan, XVIII. yüzyıl boyunca padişahlara bağlanan ceyb-i hümayunun değişiklikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Nitekim 1148 Rebûlevvelinde (Ağustos 1735) aylık 2000 kuruş ve 120 akçe (BA, Cevdet-Darphâne, nr. 2652), 1164 yılı Muharrem ayında (Aralık 1750) 3750 kuruş (TSMA, nr. E 239), 1189 Muharreminde (Mart 1775) 666 "zer-i mabûb" altını ve bu altının yarımliklarından her birinde 100 adet bulunan 30 çıkın ve 1500 kuruş tutarında beyaz akçe (gümüş para) idi (TSMA, nr. D 60).

Ceyb-i hümayun olarak tahsis edilen paraların nerelere sarfedildiği de defterlere yazılırdı. Meselâ 1098 yılı Cemâziyelâhir ayına (Nisan 1687) ait ceyb-i hümayun masrafları deftere şu şekilde kaydedilmişti (TSMA, nr. D 1057): Haseki sultana 120.000 cedid akçe, silâhdar ağa aylığı olarak 4000 akçe, Okmeydanı'nda dört çift pehlivana ve duacılara 8,5 kuruş, Karaağaç bahçesinde balıkçılara 1 zolota, Üsküdar harem-i şerifine silâhdar ağa marifetiyle 100 altın, Mirâhur Köşk'ünde güreşen beş çift pehlivana 13 kuruş, Beşiktaş'ta güreşen altı çift pehlivana 12 kuruş, Mirâhur Köşk'ünde kayıkçı ihtiyara 2 kuruş, Mirâhur Köşk'üne Bahri Ağa eliyle 50 altın, musâhib Barnit Ağa eliyle Bahri Kadın'a kan aldığı için 7000 akçe, Baruthâne'de güreşen beş çift pehlivana 9,5 kuruş, İncili Köşk'e alınan kiraz bahası 1000 akçe ki toplam 132.000 akçe, 1 zolota, 45 kuruş ve 150 altın. Aynı şekilde 1189 yılı Muharrem ayına (Mart 1775) ait ceyb-i hümayun harcamaları arasında harem "şehriye"si olarak baş kadına 500, ikinci kadına 400 ve üç ile beşinci kadına 250'şer kuruş, bazı meşâyih 111 zer-i mabûb, Üsküdar yangınının söndüğü haberiyle gelen sadrazam çuhadarına 10 Mısır zer-i mabûbu, Mâbeyn-i Hümayun'da ihsân-ı şâhâne olarak 1500 kuruş, hekimbaşıya 500, cerrahbaşıya 200, müneccimbaşıya 100 ve kehhâlbâşıya da 60 kuruş nevrûziye ihsanı verildiği kayıtlıdır.

Öte yandan hazinenin buhranlı yıllarında zaman zaman ceyb-i hümayundan sefer masrafları için para tahsisi de yapılıyordu. Özellikle Mısır hazinesi bazan bu maksatla kullanılmıştır. Meselâ Kanûnî Sultan Süleyman Sigetvar seferi (1566) masraflarının bir kısmını bu yolla karşılamıştı. Ancak I. Ahmed döneminde 1606'da İran'a yapılması düşünülen sefer için Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi'nin Mısır hazinesinden para çıkarılması teklifinin padişah tarafından, "Mısır hazinesi bizim ceyb harçlığımızdır" denilerek reddedildiği bilinmektedir. Ayrıca 1247 (1831) yılında Enderun halkının maaşları da ceyb-i hümayundan verilmiştir.

Ceyb-i hümayunla ilgili işler, harem-i hümayun hazinesi ve daha sonra ceyb-i hümayun hazinesinde görüldü. Amiri, "sır kâtibi" adını taşıyan yüksek dereceli bir memurdu. Hazîne-i hâssadan her ay gönderilen gerekli miktarda para, bu daire kanalıyla hükümdarın isteği doğrultusunda dağıtılırdı. Meselâ II. Abdülhamid, Veliâht Reşad Efendi'nin aylığını bu fasıldan verdimiştir.

Ceyb-i Hümayun Dairesi saltanatın kaldırılmasına kadar devam etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

TSMA, nr. D 13, 60, 73, 243, 1057, 1996, 1997, 2009; nr. E 66, 67, 239, 1053, 3313, 9287; BA, MAD, nr. 22.249; BA, Cevdet-Darphane, nr. 2652; Peçuyulu İbrâhim, *Târih*, s. 327; Uzunçarşılı, *Merkez-Bahriye*, s. 363-364; a.mlf., *Saray Teşkilâtı*, s. 77-78, 236, 376, 486-487, 489; Barkan, "H. 933-934 Tarihli Bütçe Cetveli ve Ekleri", *İFM*, XV/1-4 (1955), s. 3, 12; a.mlf., "H. 954-955 (m. 1547-1548) Malî Yılına Ait Bir Osmanlı Bütçesi", a.e., XIX/1-4 (1960), s. 253; a.mlf., "H. 974-975 (m. 1567-1568) Malî Yılına Ait Bir Osmanlı Bütçesi", a.e., XIX/1-4 (1960), s. 307; a.mlf., "1079-1080 (1669-1670) Malî Yılına Ait Bir Osmanlı Bütçesi ve Ekleri", a.e., XVII/1-4 (1960), s. 8; Ed., "Djâyb-i Humâyûn", *EI*² (İng.), II, 502; Pakalın, I, 265-266.

HALİL SAHİLLİOĞLU

CEYHÂNÎ

(الجهاني)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed
(ö. 330/942)

Sâmânî veziri
ve meşhur İslâm coğrafyacısı.

Hayatı ve yazdığı eserler hakkında fazla bilgi bulunmadığı gibi bilinen hususlarda da kesinlik yoktur. Ceyhânî, Sâmânî Hükümdarı Nasr b. Ahmed'in (913-943) hizmetine girip veziri oldu. Q sıralarda

bölgeden geçen İbn Fadlân, Şeyhülâmîd unvanını taşıyan Ceyhânî adlı bir vezirin Sâmânî hükümdarı ile tanışmasını sağladığını ve kendisini misafir ettiğini bildirmektedir. Mes'ûdî ise 947'de yazdığı *Mürâcû'z-zehab*'de, Ceyhânî'nin IV. (X.) yüzyılın başlarında yazdığı yedi ciltten oluşan *Kitâbü'l-Mesâlik ve'l-memâlik* adlı ünlü eserinden bahsetmediği halde daha sonra kaleme aldığı *et-Tenbih ve'l-işrâf*'ta (s. 75) bu kitabın muhtevası hakkında bilgi vermiştir.

Kaynaklara göre Ceyhânî felsefe, astronomi gibi ilimlerde yetenek ve geniş bilgi sahibi bir kimseydi. Özellikle coğrafî konulara olan ilgisi ve gayreti onu bu alanda kitap yazmaya yöneltti. Bulunduğu yüksek mevkiden de istifade ederek bölgeye uğrayan değişik ülkelere mensup seyyah ve yabancıardan dünyanın çeşitli yerleri hakkında bilgiler topladı. Makdisî'ye göre Ceyhânî, günümüze ulaşmamış olan meşhur kitabını bu şekilde telif etmiştir. Makdisî, Ceyhânî'nin kendi ülkesinde yaşayan yabancıları toplayıp onlara memleketlerinin gelir kaynaklarını, yollarını ve bu bölgelerin genişliklerini sorup haklarında bilgi aldığını anlatır. Bu şekilde Ceyhânî'nin, ele geçirmeyi planladıkları yerlere yapılacak harekâtı kolaylaştırmayı amaçladığı da düşünülebilir. O da kendinden önceki coğrafyacılar gibi dünyayı yedi iklim bölgesine ayırarak incelemiştir. Eserini telif ederken birinci elden kaynaklardan bilgi toplayan Ceyhânî, ayrıca İbn Hurdâzbih'in yazdığı *Kitâbü'l-Mesâlik ve'l-memâlik*'ten de geniş ölçüde faydalanmıştır. Daha sonraki Arap coğrafyacıları da ondan istifade etmişlerdir.

Sâmânîler devrinde vezirlik yapan ve Ceyhânî nisbesini taşıyan üç kişi bulunması ve kaynaklardaki bilgilerin yetersizliği, araştırmacıları bunlardan hangisinin *Kitâbü'l-Mesâlik*'in yazarı olduğu konusunda şüpheye düşürmüştür. Bazı araştırmacılar müellif olarak, Sâmânî Hükümdarı Nasr b. Ahmed'in veziri ve nâibi olan Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ceyhânî'yi kabul ederken bazıları da *Kitâbü'l-Mesâlik ve'l-memâlik*'in Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed ile oğlu Ebû Ali Muhammed b. Muhammed ve torunu Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed'in ortak eseri olabileceğini, ancak kesin bir hükme varmanın mümkün olmadığını ifade ederler.